

שינויים שנתיים בהרכב הכימי

של המזון הגס בישראל

יואב שעני* ודניאל ביקל
תחום בקר לחלב, שה"מ

תודה רבה

למעבדות

שסיפקו את

הנתונים

פיריון PIRION

רקע

- כמה נקודות על אופי גידול המספוא בישראל:
- בשל תנאי האקלים קציר המספוא החורפי מתחיל בנגב בחודש מרץ ומטפס בהדרגה צפונה
- תחמיצי החיטה מיוצרים לרוב בסמוך לרפתות או מרכזי המזון ולכן מרוכזים יותר במרכז ובצפון הארץ
- גידול החיטה לשחת מרוכז יותר בנגב בשל גודל השטחים
- תירס לתחמיץ מגודל בכמות גדולה יותר בצפון הארץ בשל ריכוז הרפתות וכמות המים הנדרשת להשקייה

המניעים לעבודה זו:

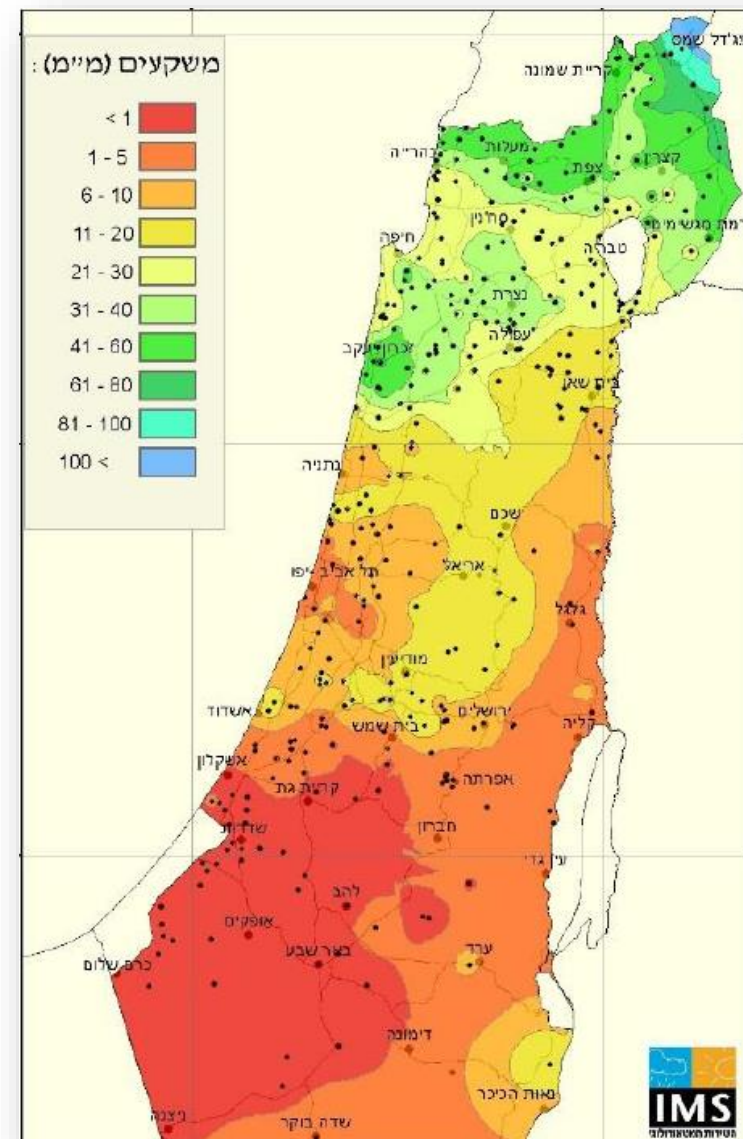
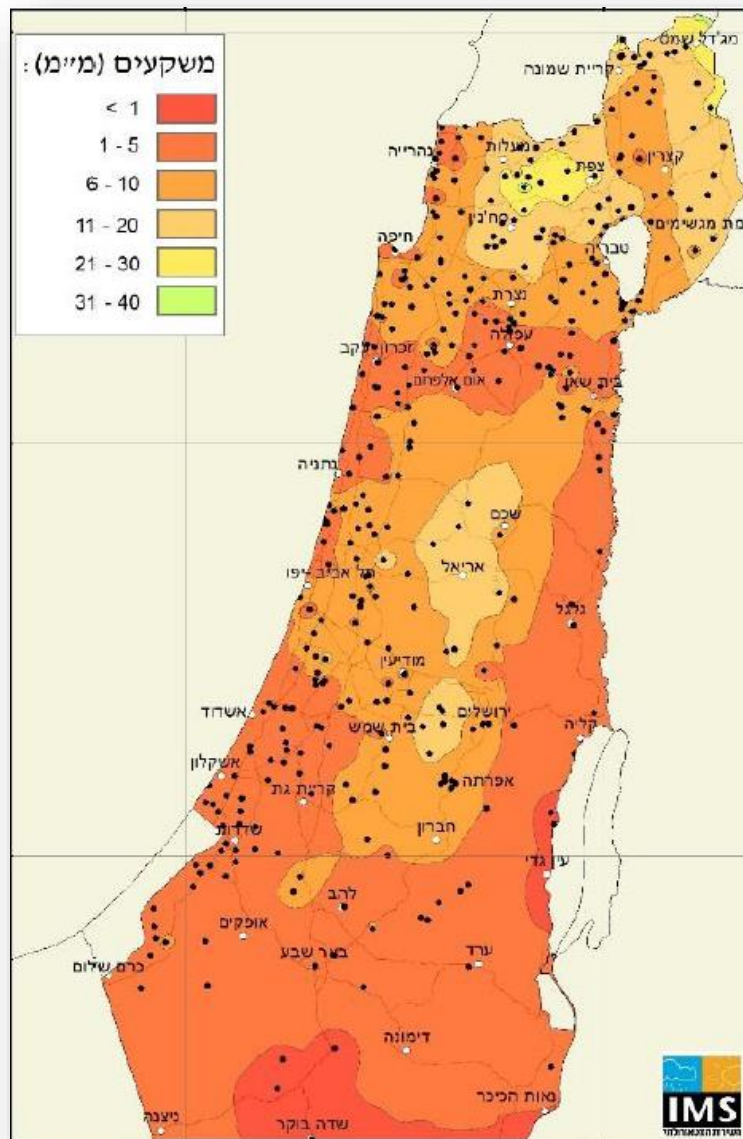
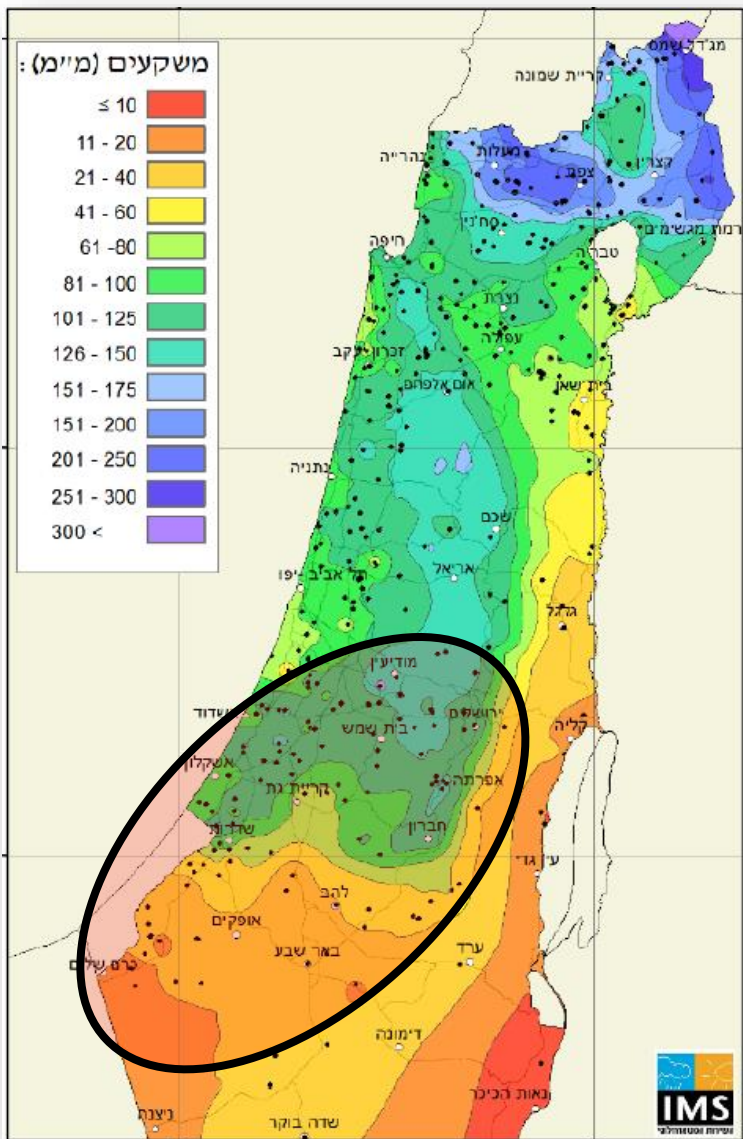
- עונת הגידול 2018-19 הייתה מאופיינת בגשמים מאוחרים.

מרץ – כמות משקעים חודשית

2019

2018

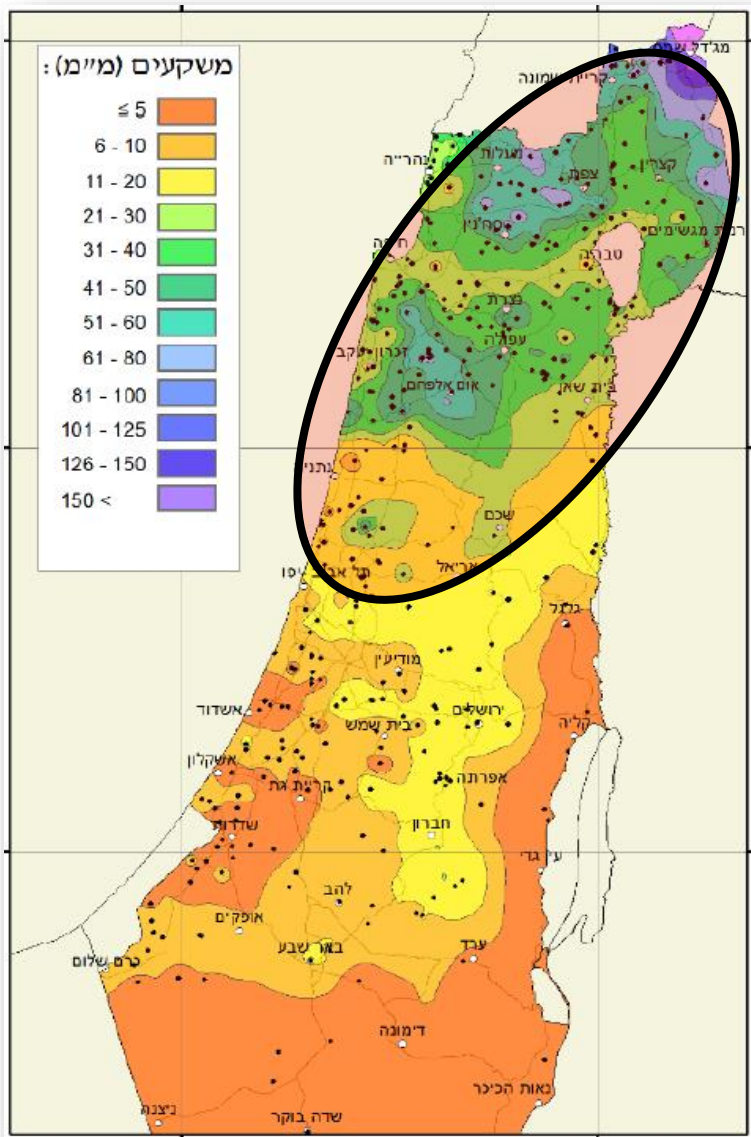
2017

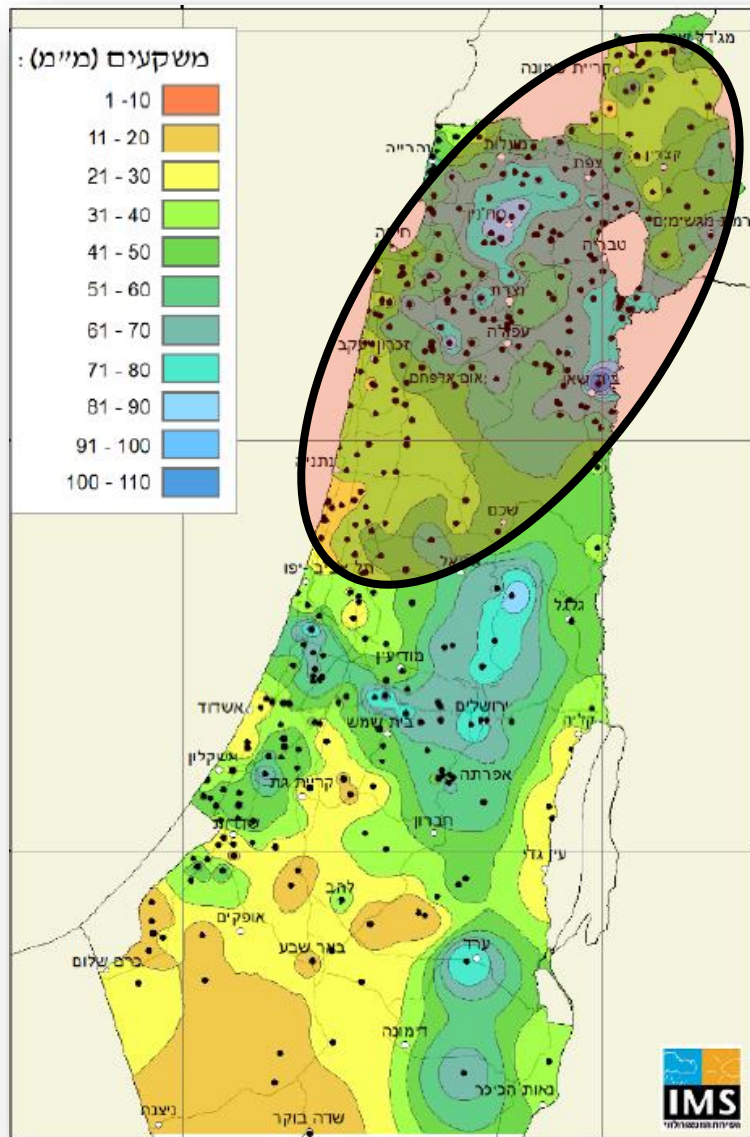

אפריל – כמות משקעים חודשית

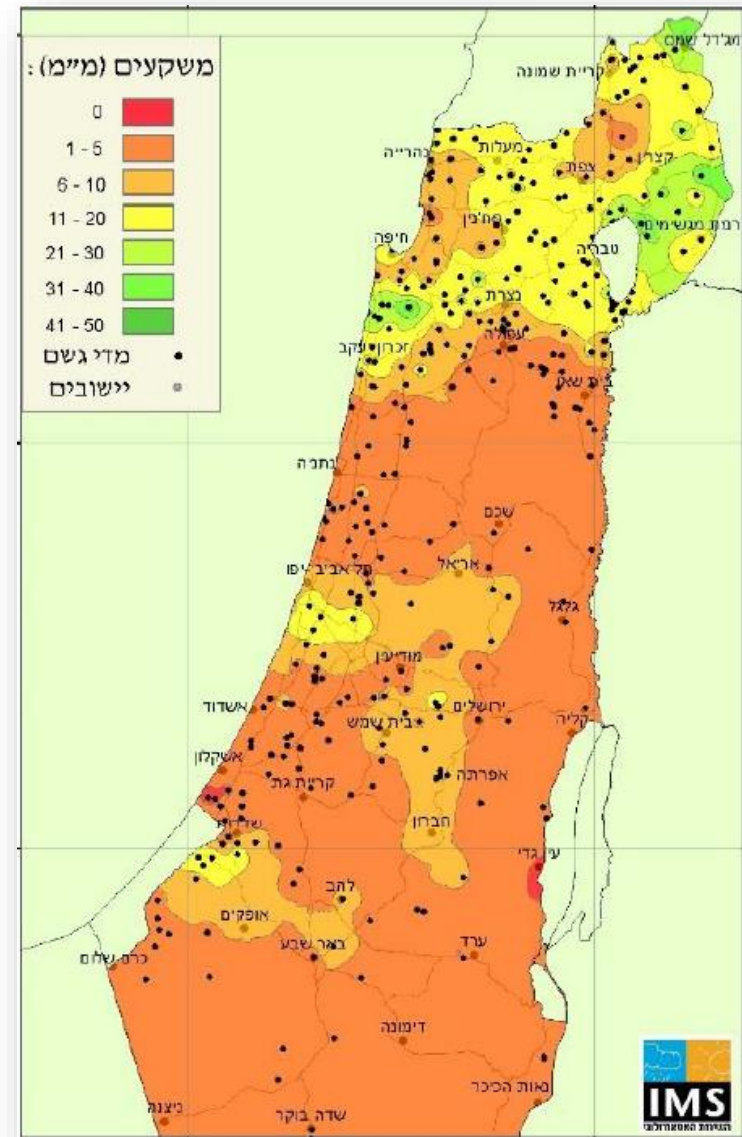
2019

2018

2017

המניעים לעבודה זו:

- עונת הגידול 2018-19 הייתה מאופיינת בגשמים מאוחרים.
- גשמים אלו גרמו לדחייה או הקדמה של מועד הקציר במקומות רבים
- גרעיני החיטה הגיעו לשלבי הבשלה מתקדמים
- עבודה זו נובעת מהרצון לבחון את איכות המזון הגס בשנה מאתגרת זו.

שיטות

• בדיקות מעבדה משלוש עונות הגידול האחרונות נלקחו ממעבדות המספוא העיקריות בישראל.

• הבדיקות חולקו לפי עונת גידול וסוג המזון (שחת דגן, תחמיץ חיטה ותחמיץ תירס)

התפלגות כמות בדיקות המעבדה על פי שנה ומזון

2019	2018	2017	2016	
255	275	371	--	שחת דגן
236	381	375	--	תחמיץ חיטה
--	230	224	227	תחמיץ תירס

שיטות

• הנתונים כוללים גם בדיקות שבוצעו בשיטת NIR וגם בדיקות שבוצעו בכימיה רטובה.

• סה"כ נאספו 2,572 בדיקות מעבדה בהן נבדק לכל הפחות חלבון, aNDF ואפר.

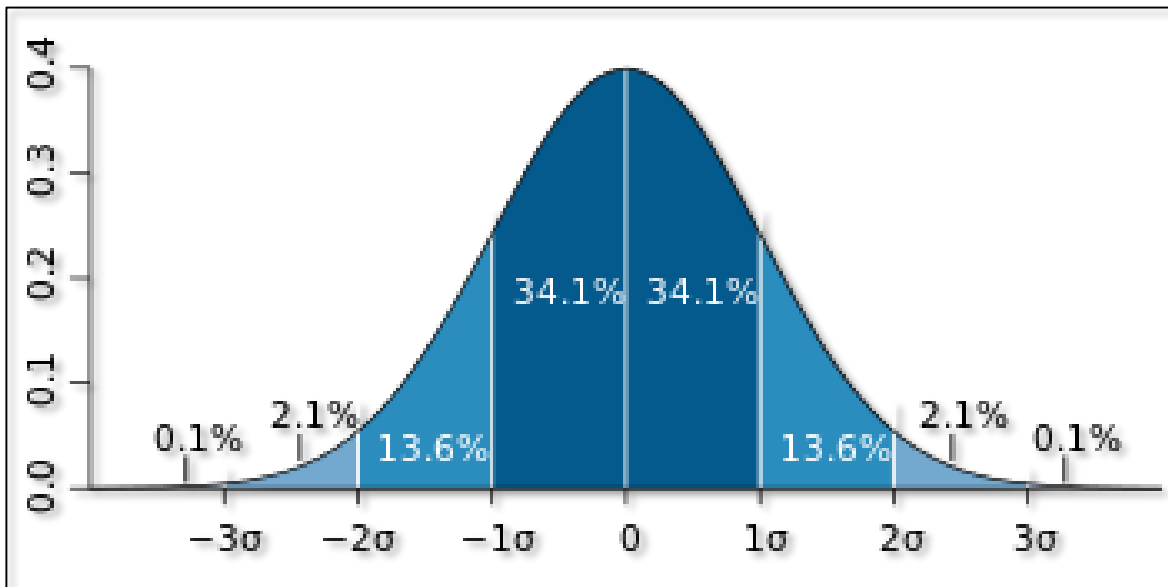
התפלגות כמות בדיקות המעבדה על פי מעבדה ומזון

אמבר	עין הנציב	פריון	סמולר	
--	371	256	274	שחת דגן
10	597	183	202	תחמיץ חיטה
20	418	125	116	תחמיץ תירס

רקע

- סטיית תקן (ס"ת) - מדד סטטיסטי לתיאור הפיזור של נתונים מספריים סביב הממוצע שלהם.

- כאשר התפלגות הערכים היא נורמלית כ-68% מהם נמצאים במרחק שאינו עולה על סטיית תקן אחת מן הממוצע.

- כ-95% מהאוכלוסיה נמצאת במרחק

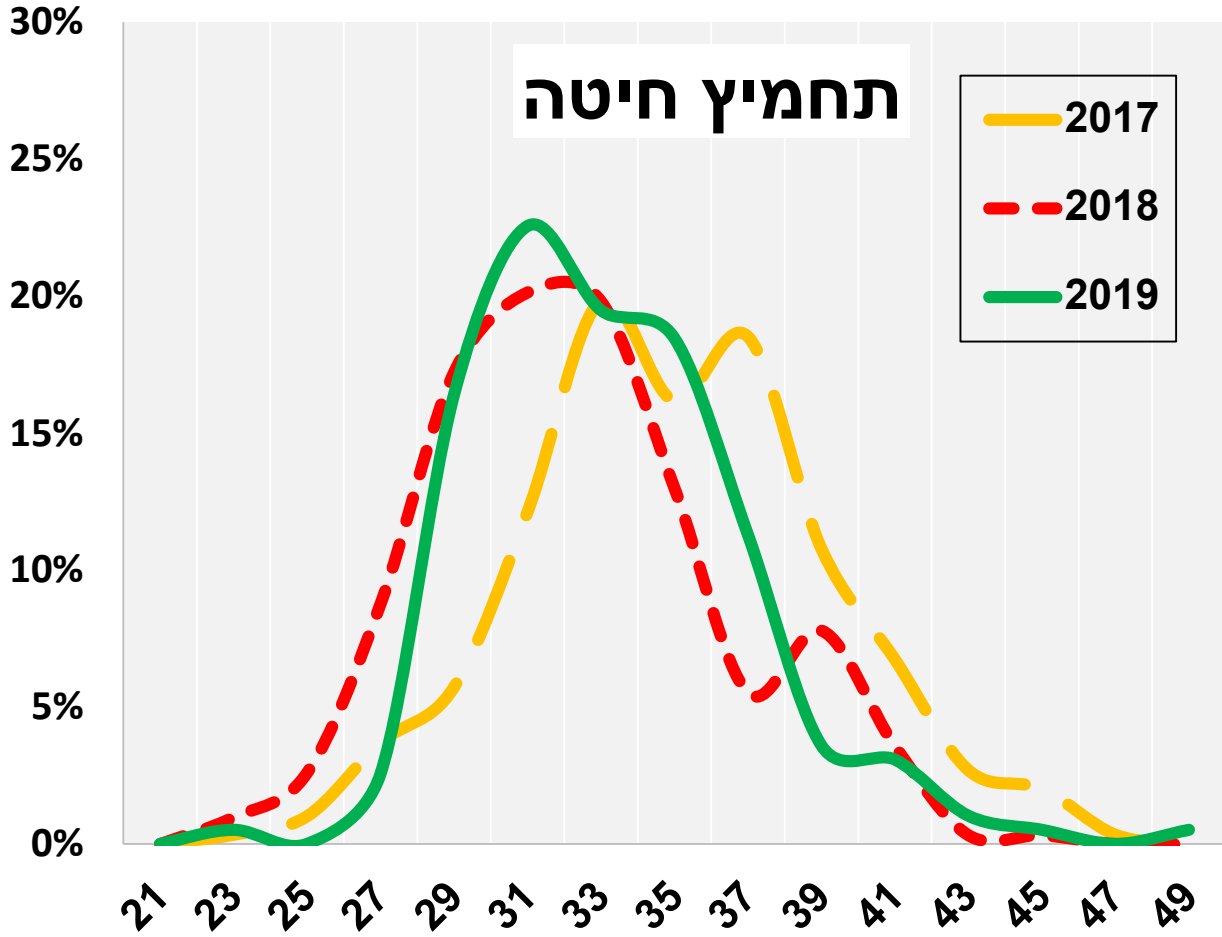
של ± 2 סטיות תקן

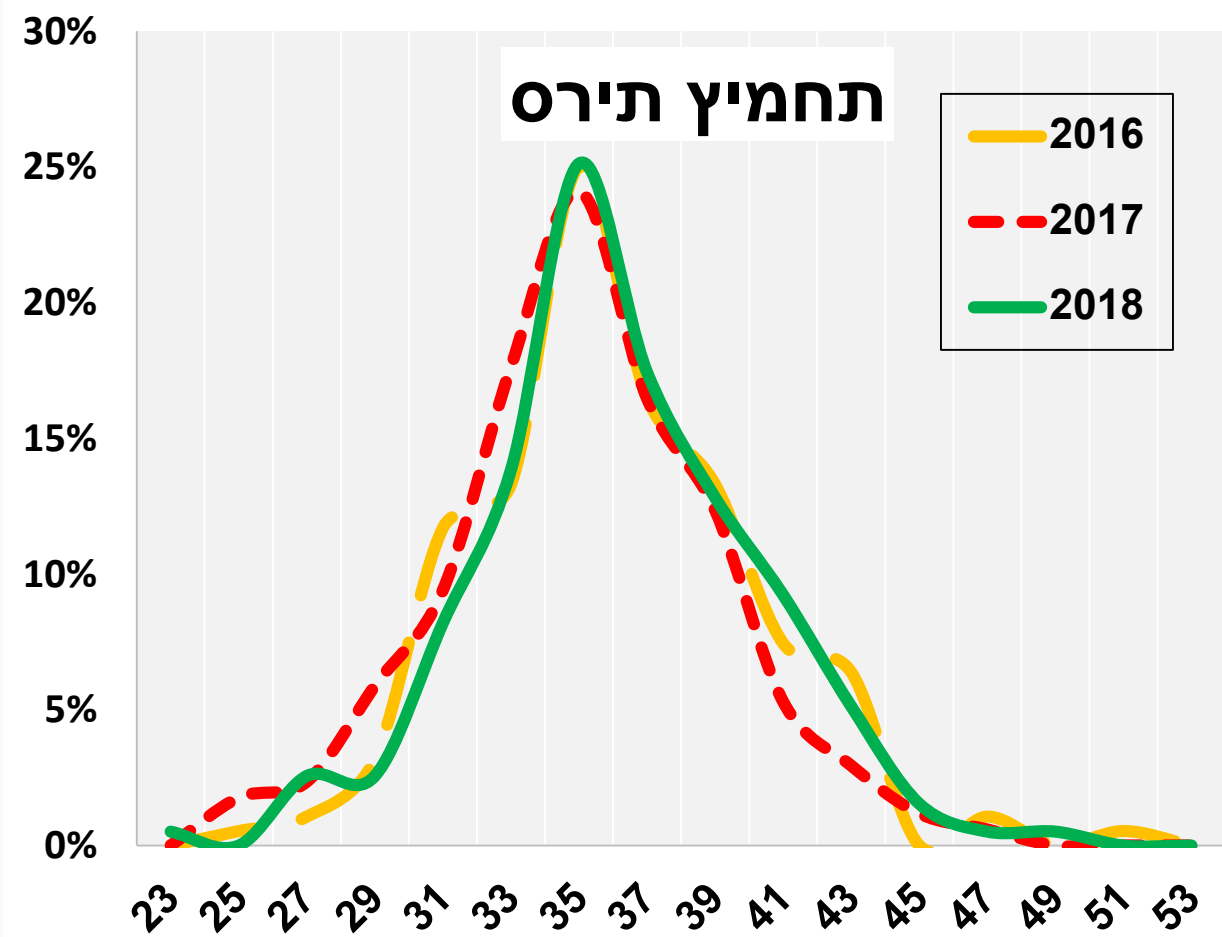
אחוז חומר יבש בתחמיצים

- כדי להביא להחמצה אופטימלית של ירק אחוז החומר היבש בצמח צריך להיות 30-40%
- חומר יבש נמוך מדי עלול לגרום לפחתים בצורה של נגר והתפתחות לא אופטימלית של תהליך התסיסה.
- אחוז חומר יבש גבוה מדי יקשה על הידוק התחמיץ והוצאת החמצן מהבור, ובנוסף עשוי להצביע על ירק שנקצר באיחור או שהוקמל זמן ארוך מדי.

תכולת חומר יבש

שנה	2017	2018	2019
ממוצע	35.0	32.4	33.2
ס"ת	4.14	4.03	3.67

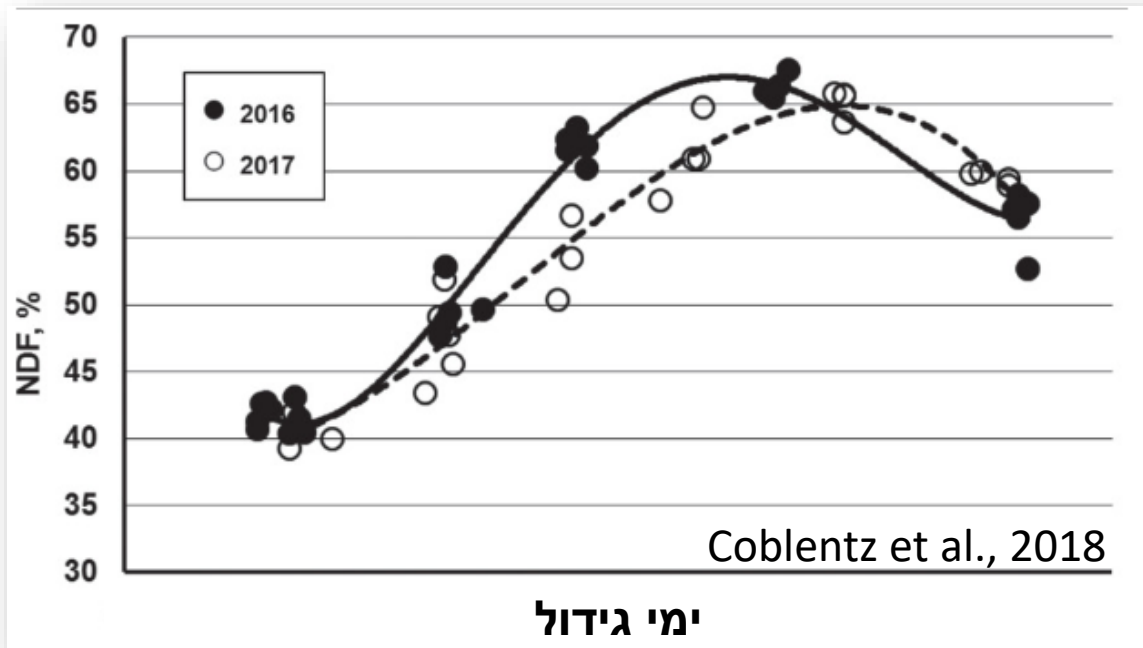
שנה	2016	2017	2018
ממוצע	36.0	35.1	36.2
ס"ת	3.95	4.03	3.99

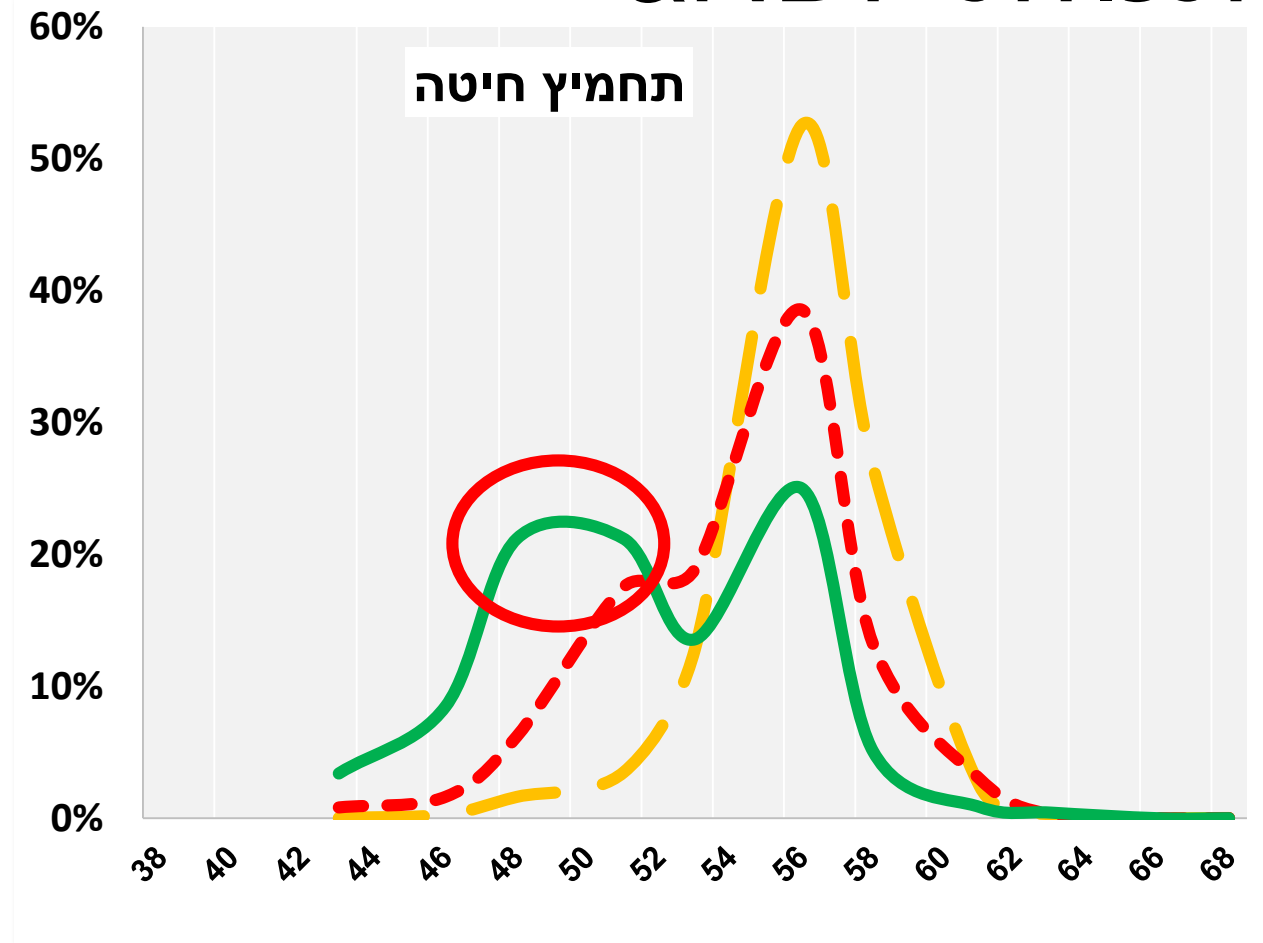
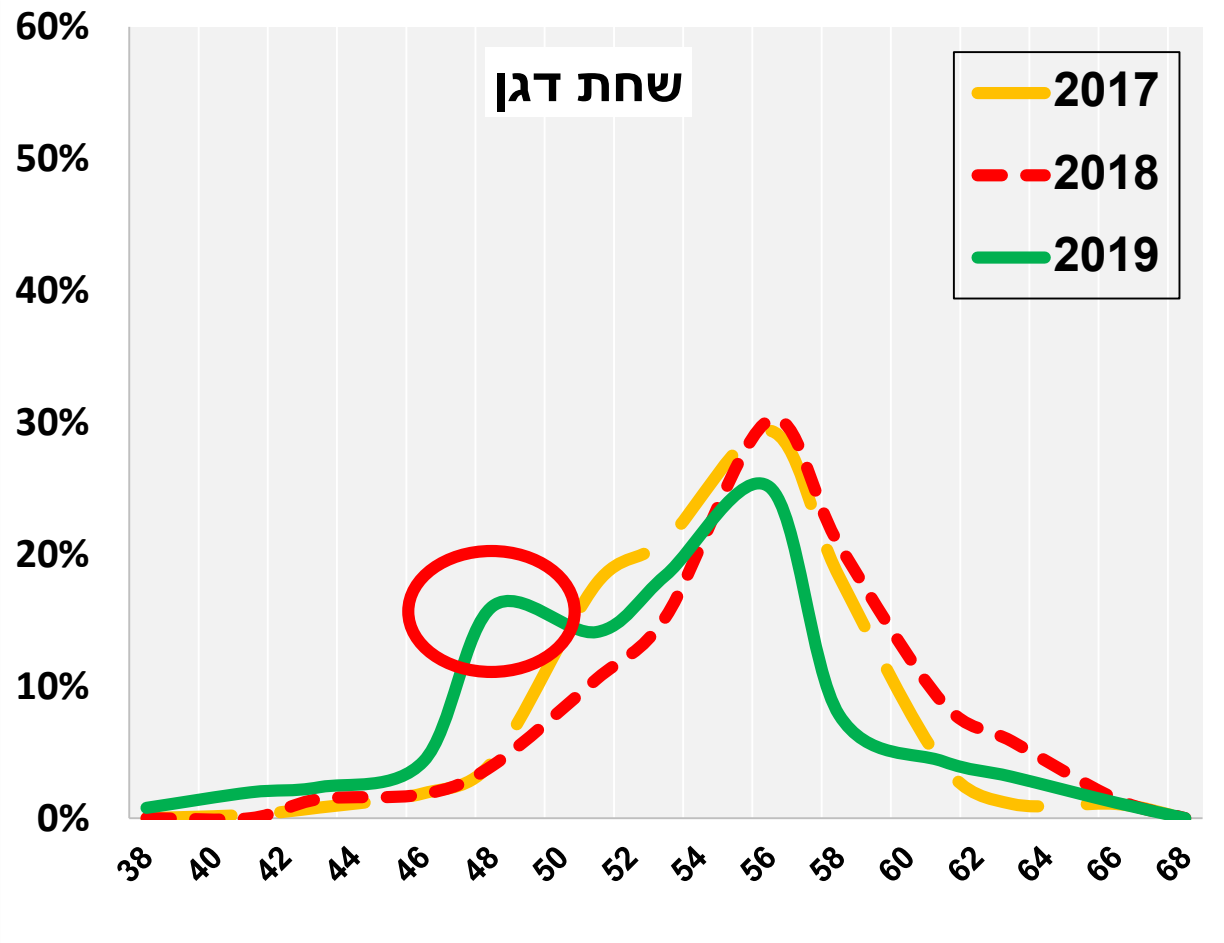
aNDF

• aNDF הינו המקטע הסיבי של הצמח הכולל את פחמימות דופן התא הצמחי צלולוז והמי-צלולוז.

• ריכוז ה aNDF בצמח עולה לאורך ככל שהצמח מתבגר אך כאשר הצמח מתחיל להשקיע מוטמעים בגרעין ריכוזו של ה aNDF מתחיל לרדת.

תכולת aNDF

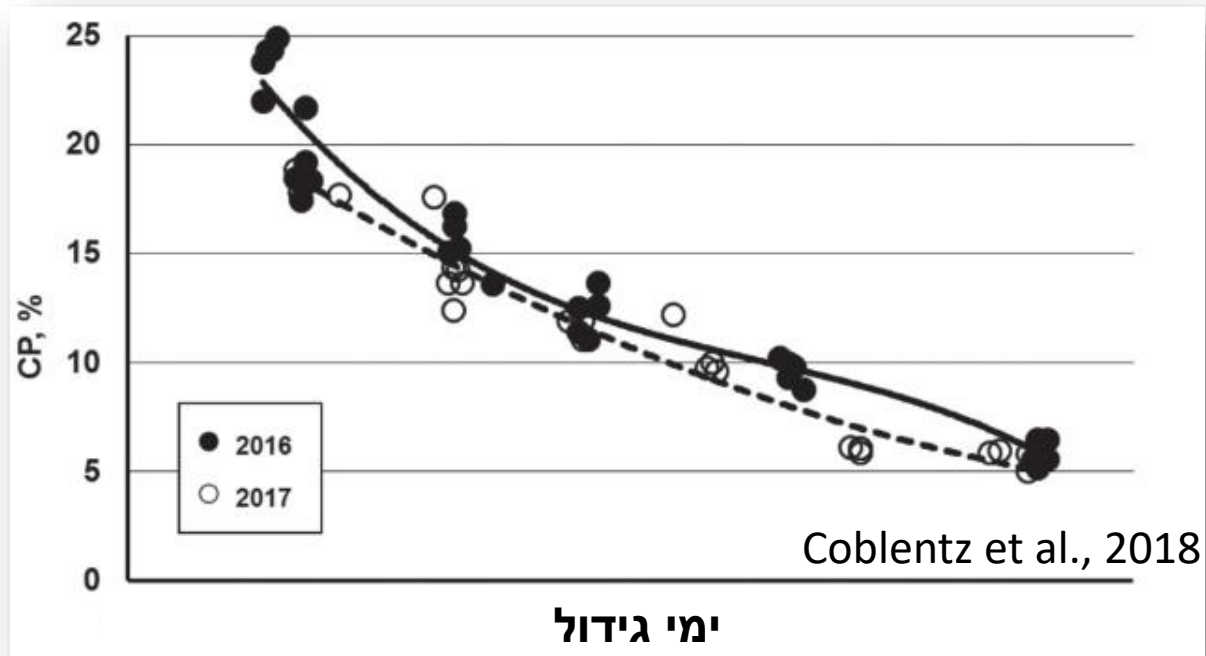
שנה	2017	2018	2019
ממוצע	55.1	56.2	53.5
ס"ת	3.71	4.19	5.19

שנה	2017	2018	2019
ממוצע	56.5	54.7	52.0
ס"ת	2.11	3.24	4.11

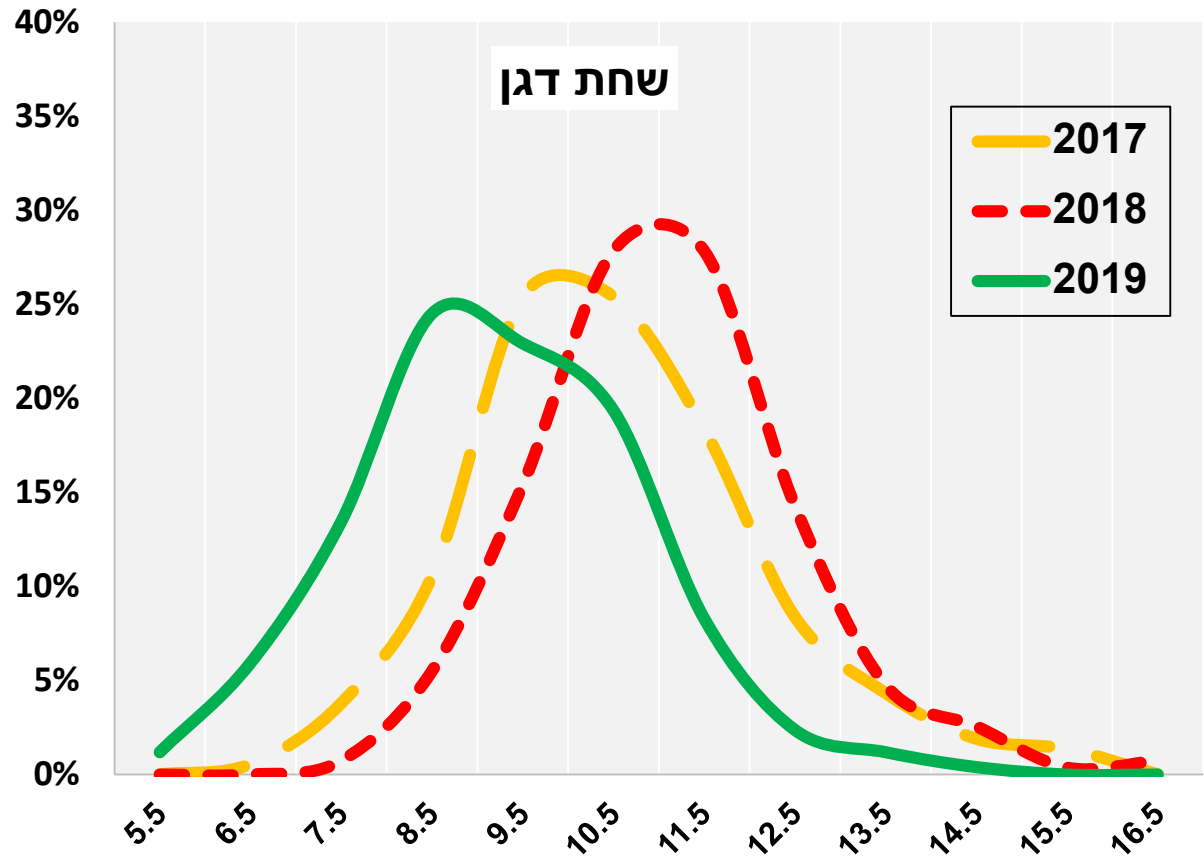
חלבון

- תכולת החלבון במספוא קשורה למספר גורמים ובראשם גיל הצמח.
- ככל שהצמח נקצר מבוגר יותר תכולת החלבון נמוכה יותר.
- גורמים נוספים המשפיעים על ריכוז החלבון בצמח הינם: זן הצמח, ריכוז החנקן בקרקע, היבול ליחידת שטח ועוד

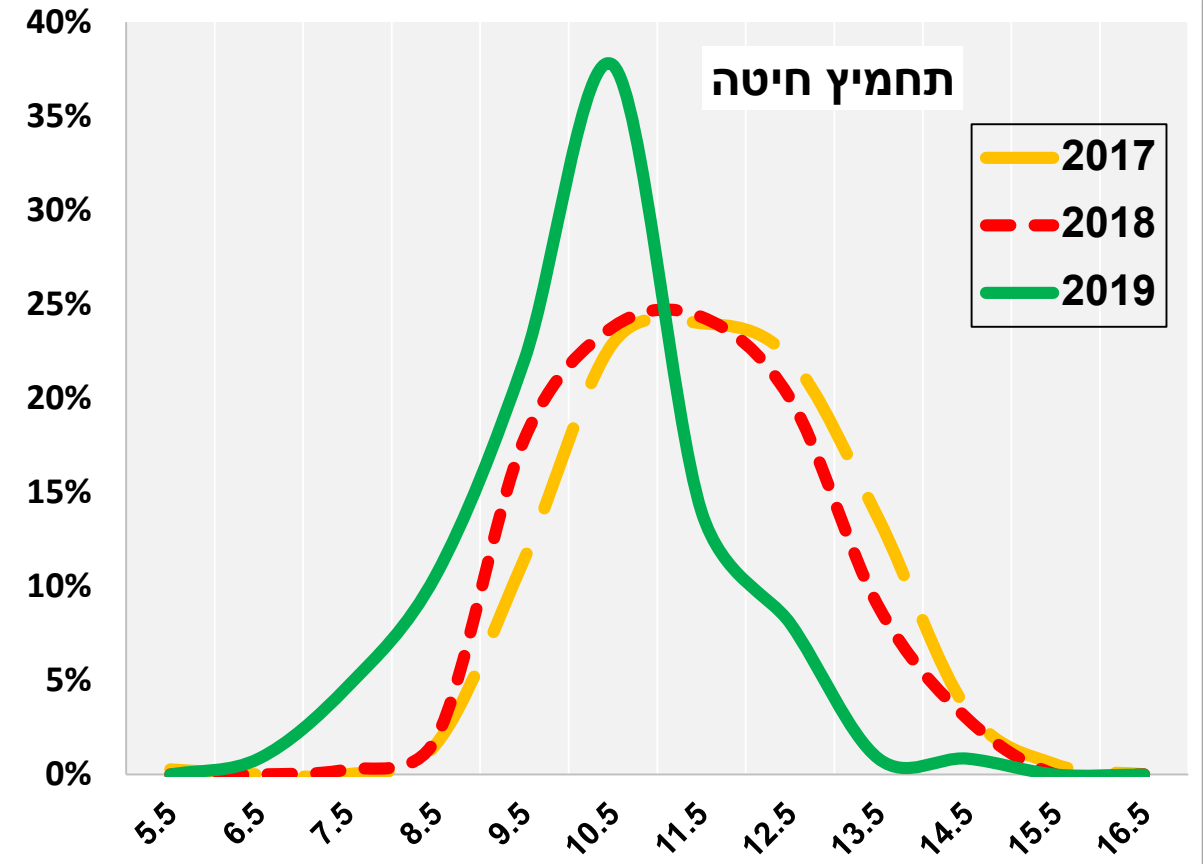

תכולת חלבון

שחת דגן

תחמיץ חיטה

שנה	2017	2018	2019
ממוצע	10.5	11.1	9.3
ס"ת	1.60	1.41	1.63

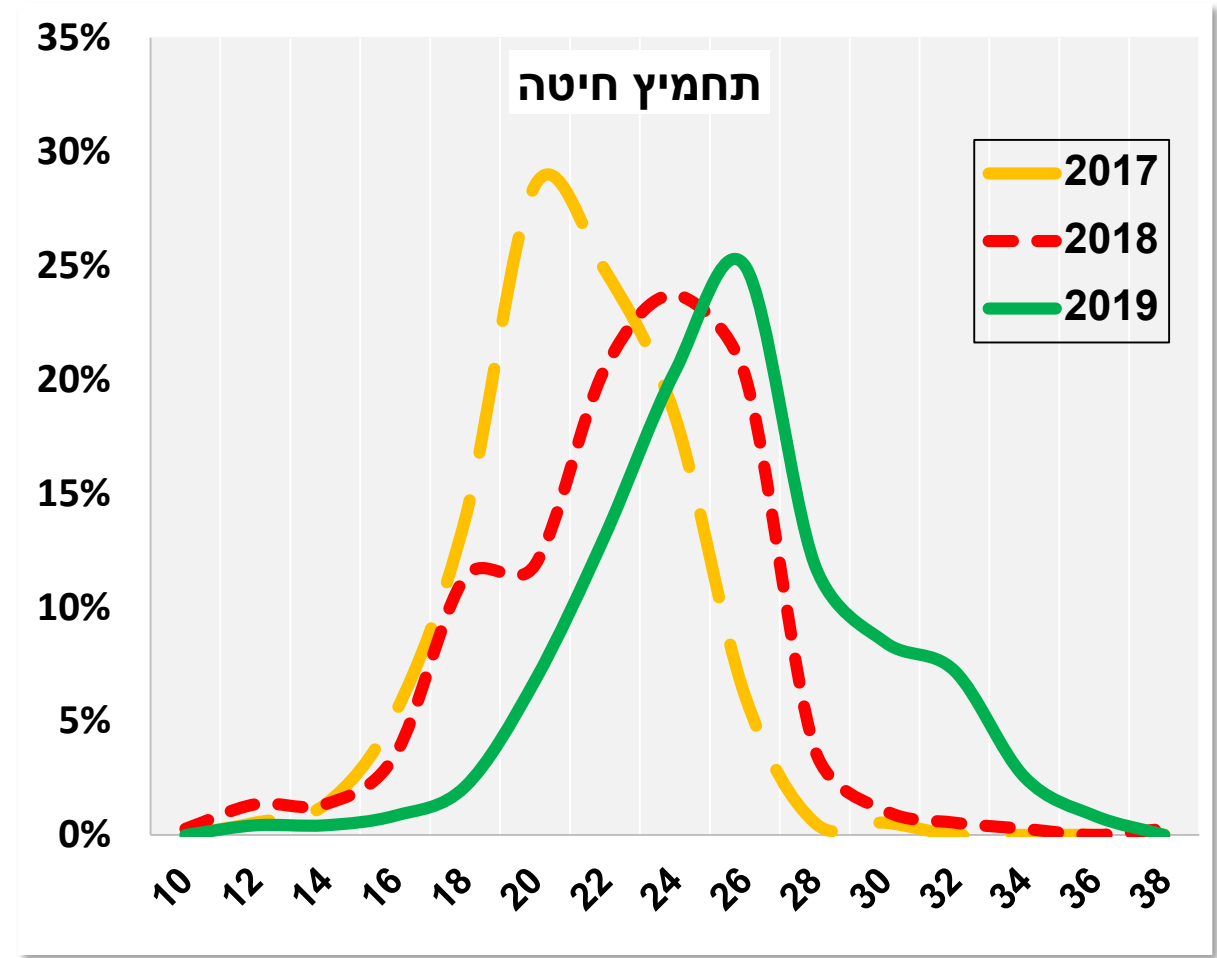
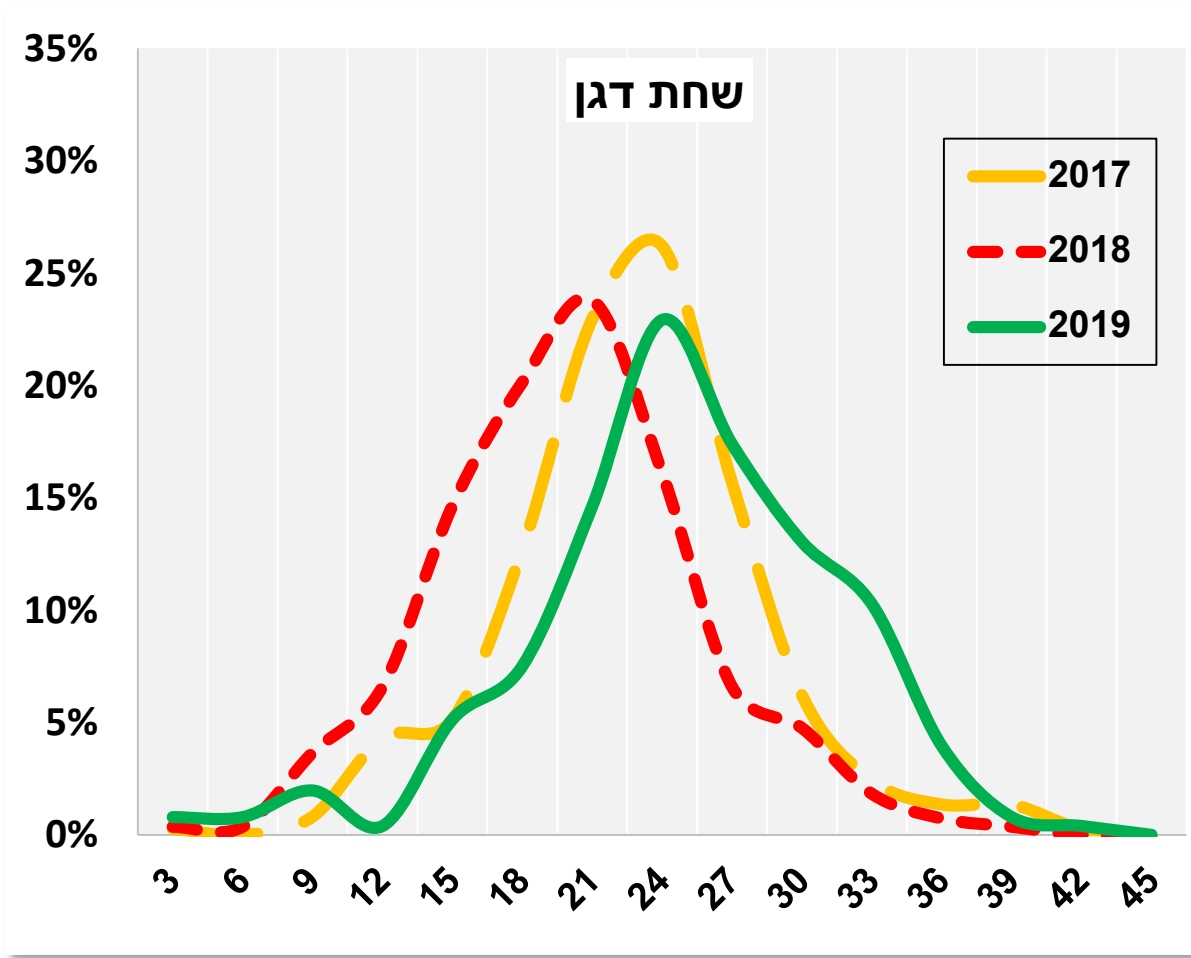
שנה	2017	2018	2019
ממוצע	11.6	11.3	10.3
ס"ת	1.49	1.36	1.39

פל"מ

- פל"מ הינו המקטע שמכיל את תוכן התא הצמח וכולל בתוכו פחמימות שאינן מבניות (עמילן וסוכרים שונים).
- בדגניים כמו חיטה, תכולת הפל"מ בצמח עולה ככל שמילוי המוטמעים בגרעין גובר.
- תכולת הפל"מ הינה מחושבת ולא נמדדת בפועל.
- מכיוון שעסקנו במזונות גסים שלרוב אינם נבדקים לתכולת שומן (הרוב המוחלט), קבענו ערך שומן של 2.5%.

תכולת פל"מ

שנה	2017	2018	2019
ממוצע	22.9	20.1	25.0
ס"ת	5.55	5.67	6.49

שנה	2017	2018	2019
ממוצע	20.2	21.9	25.5
ס"ת	2.92	4.15	4.8

מינרלים

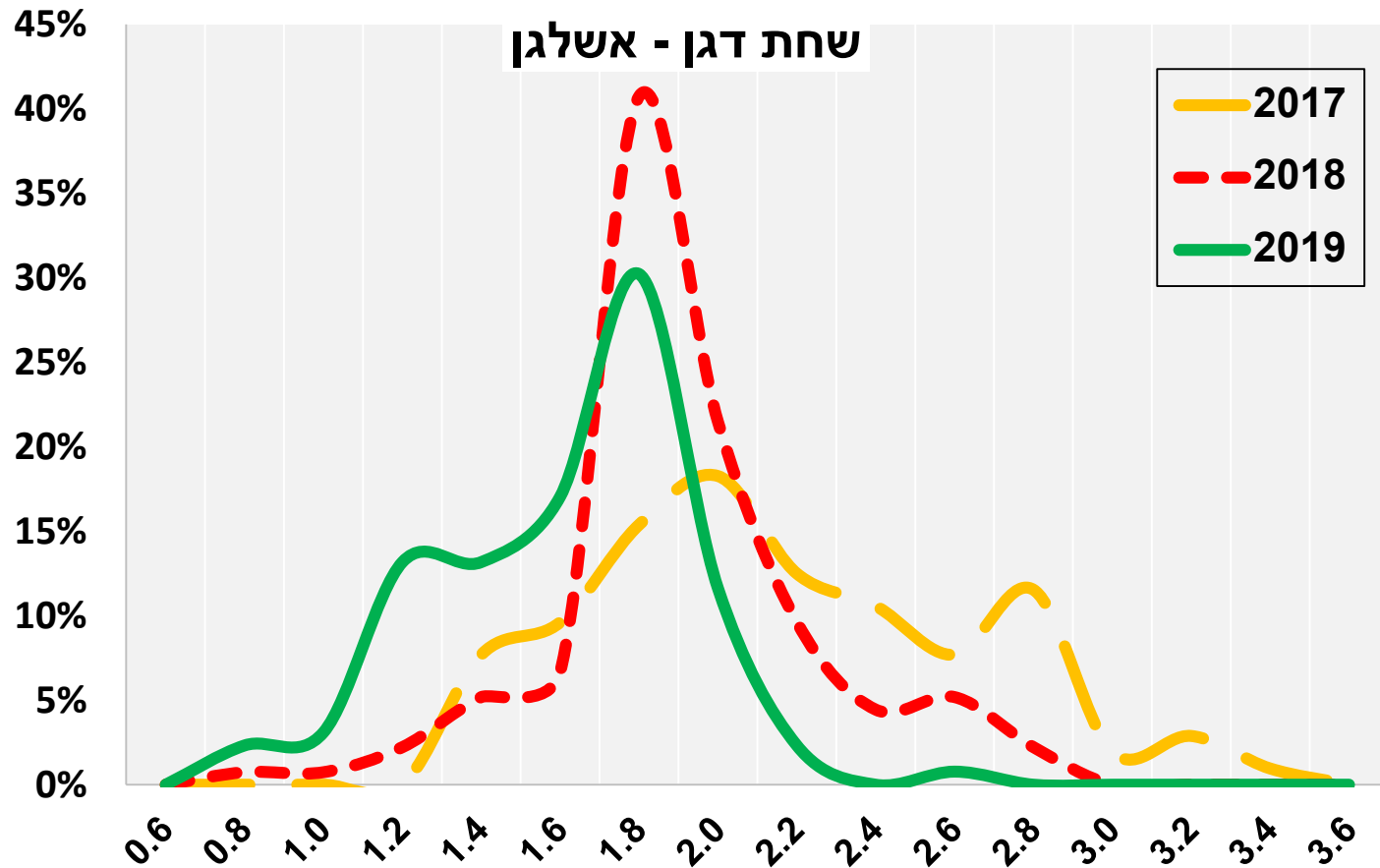
- ריכוז המינרלים במזונות הגסים בעל חשיבות באיזון המנות בשלוחות השונות ברפת.

- ריכוז המינרלים תלוי בסוג

הצמח, הקרקע, רמת

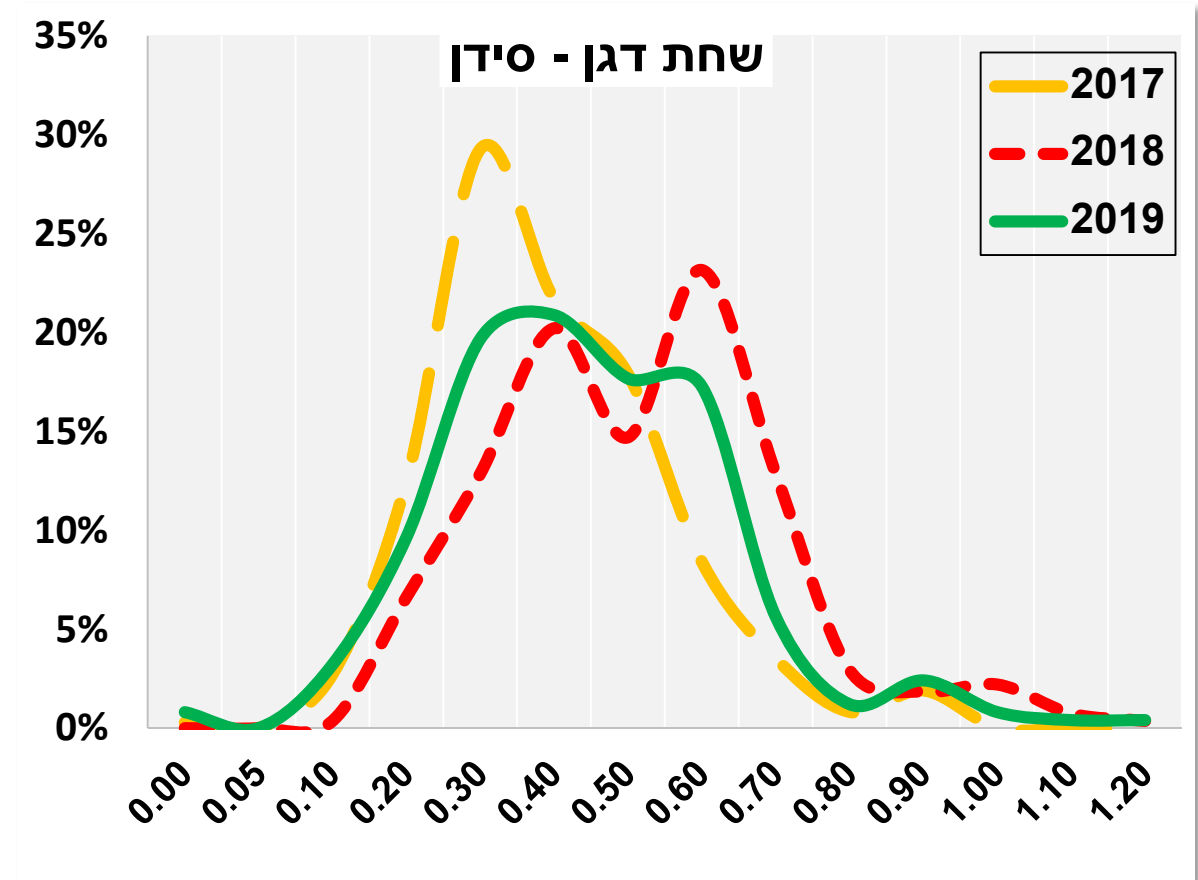
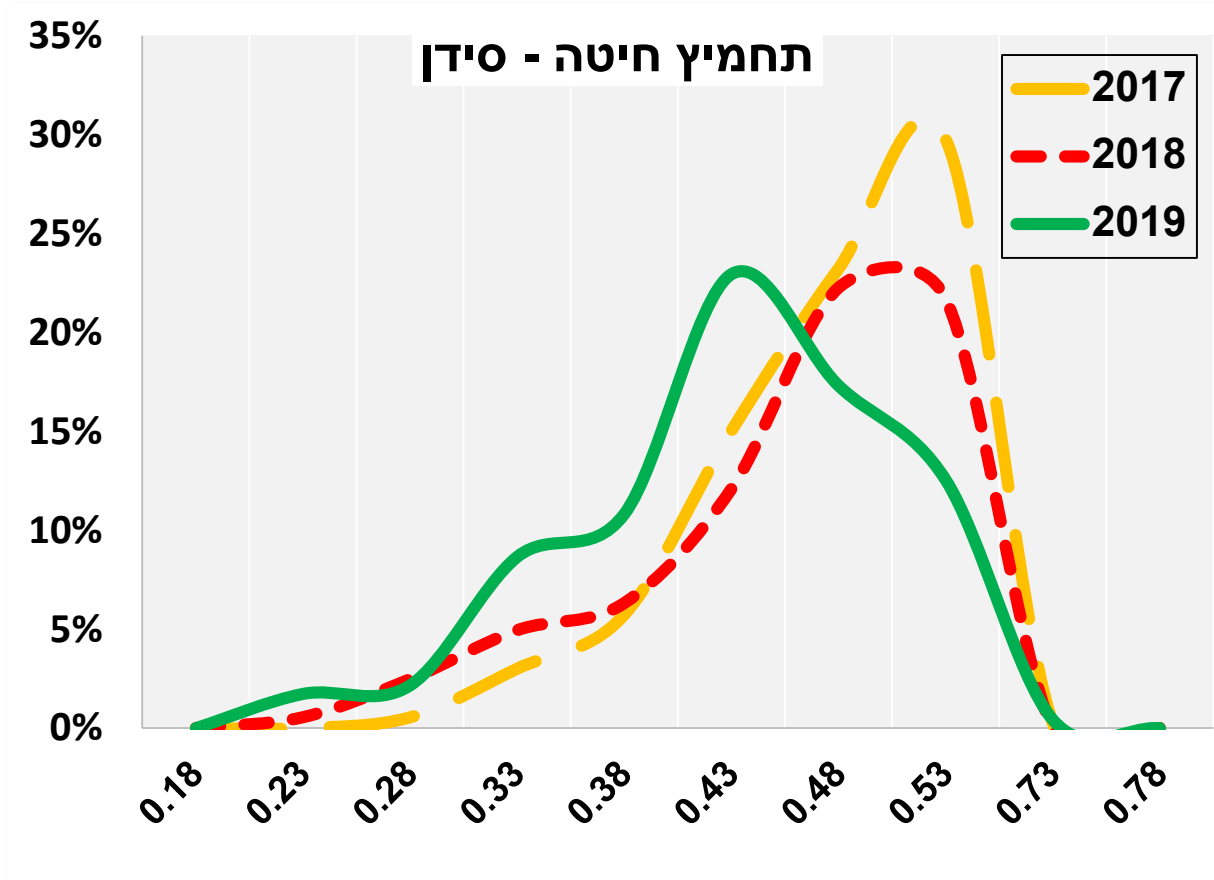
הדישון ועוד

שחת דגן - אשלגן

שנה	2017	2018	2019
ממוצע	2.11	1.88	1.52
ס"ת	0.493	0.386	0.347

מינרלים

שנה	2017	2018	2019
ממוצע	0.49	0.49	0.46
ס"ת	0.068	0.083	0.109

שנה	2017	2018	2019
ממוצע	0.46	0.53	0.41
ס"ת	0.227	0.257	0.186

מסקנות

- עבודה זו מאפשרת לנו לראשונה לראות השפעת שנת הגידול על ההרכב הכימי של המזונות הגסים העיקריים בישראל.
  - נמצא כי עיקר השונות בהרכב המזונות הינו בשיעור החומר היבש ובתכולת הסיב, מה שמדגיש את חשיבות ביצוע בדיקות מעבדה לפרמטרים אלו.
  - בנוסף לממצאים שקיבלנו בעבודה זו, אנו יכולים להצביע על מה שלא ראינו...
- ישנם פרמטרים חשובים להערכת המזונות הגסים אשר לא נבדקו ברובן הגדול של הדגימות כמו: שומן, אשלגן, נעכלות aNDF ועמילן

תודה

- למעבדות על שיתוף הפעולה
- למרק פרל ונעם כלפון על העזרה בנתוני המטארוולוגיה
- לעירא פלך על העזרה בהכנסת הנתונים

